

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд на Ивета Рангелова на тема:

**“Влияние на приложната психология върху съвременните
художествени практики ”**

**За присъждане на образователна и научна степен “Доктор”
по Докторска Програма “Изкуствознание и изобразително
изкуство ”**

Професионално направление 8.2. – Изобразително изкуство

Рецензент: доц. д-р Живка Бушева

Ивета Рангелова е с две магистърски дипломи. Първата е за организационна психология от СУ“Св. Климент охридски“, а втората като възпитаник на специалност „Арт-терапия“ в Национална Художествена академия. Личи стремеж активно да развива и прилага придобитите знания и умения от обучението чрез участие в проекти и сътрудничество. CV справката е доста пестелива. Има приложени съответните научни публикации. В тази светлина, докторантурата за нея е естествено и закономерно стъпало в нейното развитие и квалификация.

Предложеният на вниманието ни, от Ивета Рангелова, дисертационен труд е с висока научна стойност, посветен е на изключително актуална, слабо разработена у нас и същевременно много трудна за систематизация, многообхватна тема, за избора на която докторантката трябва да бъде поздравена и по-точно за смелостта да се захване с нейното систематично разглеждане и изясняване.

При високата степен на промени, характерни за състоянието и системата на висшето образование в България днес е необходима голяма доза кураж, професионализъм и същевременно любов към психологическите проблеми на арт-терапията за да се избере и разработи тази тема.

Освен това, следва специално да се изтъкне и факта, че темата е и с експериментални психологически аспекти – нещо особено рядко срещано в сферата на приложение. Докторантката трябва да бъде поздравена за своя избор и цялостното и задълбочено разработване на повдигнатите проблеми.

Дисертационният труд на Ивета Рангелова следва да се определи като цялостна теоретична разработка, с много задълбочено емпирично изследване на особено актуална проблематика, свързваща по твърде значим начин теорията и практиката.

Разработката на докторанта се отличава с изключително сполучлива структура, като включва сериозния обем от 243 страници текстова част, която включва: увод; изложение, разделено в четири глави; заключение; списък на използвана литература, речник на използвани термини и приложения представящи цялостно проведените експериментални изследвания с различни рецепиенти, имащи пряко отношение към програмата на кронотерапията.

Разработените четири основни глави са логически взаимосвързани и определено извеждат значим и много трудно поддаващ се систематизация проблем на сериозно изследователско равнище.

Съществена особеност е високата степен на лична съпричастност на докторантката към разглежданата проблематика, което изпъква особено силно в сравнителните анализи, отразени в табличен вид и дадени като приложения в края на дисертационната разработка. Дисертацията се отличава с хубав стил и научно издържан език.

Уводът на дисертационния труд е много силен, ясен и поставя както актуалността на разглежданата проблематика, така и осните цел, декомпозирана в задачи, основна хипотеза и методология на изследването.

Първа глава е въвеждаща в проблематиката. Тя е теоретична и осъществена със задълбочен анализ, с акцент върху предмет, обект, цели на изследването, както и методология. По-нататък в главата докторантката прави изясняване на теоретични концепции, свързани с постановки на Стивън Кови, които са много сполучливо развити. Главата завършва с анализ на конкретните стъпки, в които моделът се реализира. Интерпретират се постановки, свързани със състоянието „поток“, идеите на Маслоу, изясняване разликата между класическата арт-терапия и кронотерапията.

Още тук, както и в цялостния по-нататъшен анализ, докторантката показва своя стремеж да обхваща многопланово и многоаспектно проблемите, както от гледна точка на теорията, така и на изследователската практика..

Анализът тук, както и в цялостната разработка е осъществен е осъществен въз основа на проучен, осмислен и систематизиран впечатляващ обем литература, автори и събития.

Първата глава, която има завършен теоретико постановъчен характер, играе ролята на пространно въведение и база за задълбочен анализ на проблемите в следващите две глави на дисертационния труд.

Втората глава също е теоретична и последователно интерпретира проблемите на хуманистичната психология. Започва от изясняване на същността и съдържанието на понятието и теоретичната трактовка на връзката между терапевтичните начини за подкрепа и изкуството. Анализира се връзката на класическата арт-терапия и крунотерапията, както и практиката „рисуване и вино“. Специално място естествено е отделено на стимулите на развитие в най-ранна детска възраст

Интерпретират се проблеми от теорията на Маслоу за компенсатори и фокус и постановки на Карл Роджърс. Анализът продължава с личностно центриран модел в консултирането и терапията и теория за активация на интереса на Карл Изард. Интерес предствяват и теоретичноя анализ на седемте навика на висоефективните хора на Стивън Кови, както и игровата терапия и постановките на М.Чиксентмихай за състоянието „поток“.

Като цяло проблемите са много задълбочено изследвани, което е радостно, доколкото авторите, които пишат по тези проблеми са утвърдени авторитети. Избраният подход за осъществения анализ е така да се каже насочен към съвременни, вълнуващи всички ни проблеми.

Третата глава може да се определи като истинска сполука на Ивета Рангелова и да се определи като изключително иновативна. Тя е основана на обстойно, сериозно и задълбочено изследване, базирано на обосновката на много сполучлива експериментална методика. Това е много силна част от дисертационния труд, в която последователно са разгледани в своята взаимнообвързаност проблемите, свързани със същността на крунотерапията като интегрален метод с няколко отделни фази.

Издигната е тезата, че арт-терапията се развива между изкуството и терапията, а крунотерапията стои в своята снова върху насърчаването и подкрепата на другия за нови активности. Разглеждат се основните характеристики на коучинга и акценти в коучинг подхода, а също и приложенията на разработената методология.

Особено интересен, оригинален и приятан за четене е разделът за „Бебешка арт Работилница“ и трактовката, че с изкуство тренираме най-слабите места в невронните структурни връзки. Експеримантът

с малките деца и техните майки, както и визуалният материал към тях, даден в приложение говорят за изследователска смелост. Анализът продължава с разглеждане на релацията личностно развитие и крунотерапия, професионално развитие и крунотерапия, кариерна терапия както и явлението „Job hopper“ и нарисувай емоциите си.

Последната, четвърта глава е посветана изцяло на експерименталното изследване. В нея се прилага и е утвърдената, включваща въпросник методика на Иван Паспаланов за Аз-образа, като освен това са проведени интервюта с всеки участник. Анализирани са и резултатите от наблюденията в „Бебешка арт работилница“ и проявата на децата като огледало на възрастните.

Анализират се резултатите от корпоративното приложение на крунотерапията, усещанията и емоциите, които изпитват, включените в групите отделни участници в експеримента. Интерпретират се резултатите от практиката в групи за личностно развитие, както и т.нар. актьорска игра при плейбег тренинг.

Значимо постижение за докторантката са изведените основни ползи от крунотерапията и постигането на резултати по основните хипотези на изследването.

Предложените анализи на данните от изследването се изключително задълбочени и прецизни. Позволявам си да препоръчам на всеки, който хване в ръка тази дисертация да отдели особено внимание и на приложенията, които показват особената задълбоченост и значимост на проведеното изследване.

Ако първите глави могат да бъдат определени като задълбочен теоретичен анализ със значими обобщения и авторски систематизации, то четвъртата глава следва да бъде определена като една сериозна изследователска част, с която избрания проблем получава наистина завършеност.

Считам, че тази глава като цяло е сериозен принос към изясняване и систематизиране на проблемите свързани с арт-терапията, спецификите на въведената от докторантката крунотерапия и съпътстващите ги проблеми.

Главата завършва с изводи обобщаващи резултатите от проучването, които имат силна лична съпричастност и в случай, че станат достояние на съответни институции биха могли да стоят в основата на разработване на по-ефикасна и обхващаща повече хора и инициативи стратегия.

С тази последна глава, както и подходящо оформените обобщения в заключението, идеите на докторантката получават изследователска завършеност и имат дори сериозен практически приложим изход за реализация.

Използваната литература, както и интернет източниците, показват стремежа на докторанката да навлезе многопосочно и многопланово в разглежданата проблематика, да осветли възможно най-пълно и актуално отделните въпроси и конкретно разглеждани обекти.

Посочените в отделен раздел научни приноси на докторантката са точно и последователно изведени и формулирани и отразяват адекватно постигнатото от нея в докторската ѝ дисертация.

Определено са успех и приложения в края на доктората, понятия изведени в „Речник на използваната терминология“. Много силни са дадените приложения в края на разработката, но определено считам, че ако фигурите и схемите вместо накрая, бяха дадени в текста на разработката, където се коментират съответните зависимости, факто и др., щеше да е по-добре.

Разработеният от докторантката Автореферат, обхваща напълно интерпретираните проблеми, съответства на съдържанието и акцентите в докторската дисертация.

Като цяло считам, че темата е разработена много задълбочено, при това дава плод и включването на различни интердисциплинарни подходи и анализи, приложени в едно недостатъчно изследвано научно поле, което прави доктората уникално по същността си научно изследване.

В заключение си позволявам убедено да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да подкрепят Ивета Рангелова и да гласуват за да ѝ бъде дадена образователната и научна степен доктор.

Доц.д.р Ж.Бушева